RAVON ADVIES 1 – HYGIENE PROTOCOL VOOR VELDWERKERS

Achtergrond

De huidziekte chytridiomycose, veroorzaakt door de schimmel *Batrachochytrium dendrobatidis,* veroorzaakt wereldwijd massale sterfte onder amfibieën, ook in Europa. In Spanje en in Frankrijk is sterfte opgetreden die direct verband houdt met deze ziekte. Onderzoek van RAVON in 2009 heeft aangetoond dat de schimmel in Nederland is. Wat de effecten zijn op onze soorten is vooralsnog onbekend. Er is geen reden om aan te nemen dat chytridiomycose schadelijk is voor mensen.

Eind 2010 is ranavirus in Nederland aangetoond. Er zijn verschillende ranavirussen. Ranavirussen kunnen massale sterfte veroorzaken in populaties vissen, amfibieën, of reptielen, maar zijn nog nooit in verband gebracht met ziekte bij de mens. Voorbeelden van uitbraken bij wilde amfibieën in Europa zijn uitbraken door FV3-achtige virussen in bruine kikkers in Engeland sinds ca. 1985 en in bastaardkikkers in Denemarken in 2008, uitbraken door CMTV in Alpenwatersalamanders en vroedmeesterpadden in Noord Spanje. De uitbraken zijn meestal van korte duur en komen vooral voor rond de zomer. Ruim duizend groene kikkers en enkele kamsalamanders stierven in september 2010 in een vijver bij het bezoekerscentrum van Dwingelderveld. De stekelbaarsjes in het ven gingen niet dood.

Het is bij beide ziektes evident dat de mens een belangrijke rol kan spelen als verspreider van de schimmel of van het virus. Om die reden kunnen activiteiten in het veld een potentieel risico vormen voor amfibieën. Eenvoudige desinfectiemaatregelen die kleding en veldmaterialen reinigen, zijn zeer effectief in het verminderen van de verspreiding van schimmels of virussen naar nu nog 'schone' gebieden. In dit advies treft u eenvoudige, preventieve maatregelen aan die u kunt nemen.

Het onderstaande advies richt zich alleen op de 'standaard' veldonderzoeksmethoden. Wanneer herintroducties, verplaatsingen van dieren etc. uitgevoerd worden gelden strengere hygiëne-eisen.

Advies

- Hanteer amfibieën alleen als het echt noodzakelijk is. Er zijn geen beperkingen in het veld, zolang u voorzorgsmaatregelen neemt.
- Neem ook hygiënemaatregelen in acht als u met vissen, of macrofauna werkt (en de amfibieën ongemoeid laat).
- Amfibieën moeten altijd weer op de exacte vangslocatie worden losgelaten.
- Als uw handen in contact komen met water of met amfibieën moeten wegwerphandschoenen (poederloos) worden gedragen. Neem ook handzeep mee.
- Alle materialen die tussen verschillende locaties[1] gebruikt worden, moeten worden gedesinfecteerd.
- Als u het water in bent gelopen, of contact hebt gemaakt met het water (of modder), moeten schoenen/laarzen/waadpak worden gedesinfecteerd.
- Parkeer uw auto iets verderop op een verhard pad en niet op (zachte modderige) vegetatie.
- De amfibieschimmel overleeft droogte niet, maar ranavirus kan wel 200 dagen in leven blijven op droge oppervlakten. Het laten drogen (4 uur of langer) van je veldmaterialen tussen veldbezoeken door is dus voldoende effectief tegen chytridiomycose, maar niet voor ranavirus.
- Dode en/of zieke amfibieën zijn 'high risk'. Hanteer ze enkel met handschoenen, rapporteer zieke dieren en neem dode dieren mee (in dubbele plastic zak). Neem bij het aantreffen van dode dieren contact op met het DWHC (voor contactgegevens www.dwhc.nl), meld het aantreffen van massale sterfte bij RAVON en meld ook vondsten van ziek uitziende dieren (a.spitzen@ravon.nl).

[1] Een locatie wordt gedefinieerd als een unieke poel of een bekensysteem die/dat niet in directe verbinding staat met ander oppervlaktewater.

Desinfecteren

- Borstel plantenresten, modderkluiten etc. af
- Spoel met water. Water uit een poel of vijver is prima
- Desinfecteer op 1 van onderstaande manieren, op ruime afstand van het oppervlaktewater en probeer geen, of zo min mogelijk residu in het milieu te laten komen. De voorkeur heeft het om met verschillende sets materialen te werken, zodat er geen chemicaliën gebruikt hoeven te worden.
    - Reinig met 70% alcohol.
    - Maak een 1% Virkon® oplossing en laat materialen gedurende 1 minuut inweken.
    - Andere desinfectanten zijn bleek (3 – 5% concentratie gedurende 1 minuut) en Nolvasan® (0.75% concentratie gedurende 1 minuut), maar chemische desinfectanten hebben niet de voorkeur
    - Bent u niet in staat om uw materiaal op de locatie schoon te maken, neem het dan mee, van elkaar gescheiden in plastic zakken en doe het thuis.
- Was uw handen met een desinfectant. Alle drogisten verkopen zeep waarbij geen water nodig is.
- **TIP**: neem 2 (of meer) sets materialen mee

Gooi uw oplossing niet in de natuur!

Checklist benodigdheden

- borstel
- emmer
- spons
- ontsmettingsmateriaal
- plastic zakken
- handzeep
- wegwerphandschoenen
- spuitfles

Let op: ook bij visseninventarisaties is het noodzakelijk bovenstaande hygiënemaatregelen in acht te nemen.

Voor meer informatie, of bij vragen: Annemarieke Spitzen (a.spitzen@ravon.nl)

RAVON